

společnosti, s využitím demokratických svobod se prostřednictvím těchto organizací zahajují rozsáhlé propagandistické kampaně.

V totalitních státech jsou aparáty, které mají úřední politiku přetvořit na propagandu, plně zapojeny od samého začátku do politického rozhodovacího procesu. V úzkém propojení diplomacie a propagandy je důležitý okamžik kvalitativní převahy, kterou se (především zahraniční a bezpečnostní) politika totalitních států liší od demokratických.

Vláda totalitního státu považuje propagandu za základní prvek zahraniční politiky, diplomatická stanoviska vyjadřuje vždy tak, aby z nich bylo možné odvozovat propagandistické argumenty pro vnitropolitické střety v demokratických zemích.

-MW-

POUČIT SE Z CIZÍCH VÁLEK

V tomto čísle časopisu Vojenské rozhledy chceme seznámit čtenáře s posledními dvěma názory zahraničních vojenských odborníků na vedení války v oblasti Perského zálivu, a to **Markuse Kindlera** Letecká válka vedená vyspělou technikou a **Ulricha Bollmanna** Informace jako zboží a zbraň, uveřejněnými ve zvláštní příloze časopisu Allgemeine Schweizerische Militärzeitschrift č. 5/1991. Oba příspěvky jsme redakčně upravili a zkrátili pro jejich obsáhlost.

Je jistě naškodu, že na stránkách našeho časopisu doposud nevyjádřil svůj názor k vedení války v oblasti Perského zálivu a využití získaných poznatků pro ČSA žádný ze současných odborníků naší armády, mimo genpor. v.v. Ing. Václava Vitanovského, CSc. (jehož příspěvek je uveřejněn právě v tomto čísle). Doufáme, že se najdou odvážlivci, kteří nám napíšou k této problematice své názory. Rádi je uveřejníme v rubrice Vojenské umění, či Názory čtenářů.

Letecká válka vedená vyspělou technikou

Několik hodin po uplynutí lhůty stanovené bezpečnostní radou OSN zahájily mnohonárodní ozbrojené síly protiirácké koalici operaci Pouštní bouře leteckým útokem na Irák. Cílenými údery spojeneckého letectva byla nejdříve napadena irácká letiště, raketová postavení, jakož i spojovací zařízení a místa velení, aby byla umčena schopnost Iráku k vedení letecké války. V dalším byly uskutečňovány nálety proti těm strategickým a operačním cílům, jejichž zničení bylo naléhavé jako předpoklad k vyhnání Iráčanů z Kuvajtu a ke zmenšení iráckého vojenského a průmyslového potenciálu.

Taktika bojového použití

Koaliční ozbrojené síly vedené Spojenými státy americkými zasadily v průběhu "společně vedené letecké války" (která umožňovala optimalizaci účinků zbraňových systémů v cíli)

kombinované jednotky složené z bojových a podpůrných prvků, jakož i orgánů velení. Tyto jednotky podléhaly jednotnému plánování a ústřednímu velení. Přitom musely být sloučeny pod společné velení nejen různé zbraňové systémy, nýbrž také všechny na operaci se podílející letecké útvary. Hromadné zasazení letectva plánované na jednom místě a na jednom místě uskutečněné (v prvních hodinách operace Pouštní bouře bylo uskutečněno přes 1000 bojových letů) **vyžadovalo plánování po minutách**. To vzhledem ke své složitosti a množství dat a informací (seznam cílů, přidělení, průběh, součinnost) mohlo být zpracováno a vyřešeno pouze elektronicky.

Dne 17. ledna roku 1991 proniklo osm bojových vrtulníků AH-64, podporovaných jedním vrtulníkem UH-60, do iráckého vzdušného prostoru a v 2.38 hodin místního času zničilo v hloubce západní části Iráku dva radiolokátory daleké výstrahy. Vyřazením těchto prostředků byl pro spojenecké bojové letouny otevřen průletový koridor v systému irácké protivzdušné obrany. Během několika minut jím proletělo přes 100 spojeneckých bojových letounů a mohlo tak, nepozorováno Iráčany, uskutečnit zteče na předem určené cíle. Pro útoky proti iráckému systému protivzdušné obrany - systému leteckých útočných prostředků, spojovacím systémům a systémům velení byly zasazovány letouny F-15E, F-111, F/A-18, A-6E, jakož i Tornado a F-117A (letouny se sníženou účinnou radiolokační odraznou plochou). Zbraňový systém letounu F-117A byl vzhledem k použité technologii (malé radiolokační, hlukové a infračervené demaskující příznaky) obtížně zjištělný. Proto byl s velkým úspěchem, hlavně v noci, zasazován k ničení důležitých protiletadlovými prostředky silně bráněných cílů infrastruktury. V počátečních hodinách konfliktu uskutečnily tyto letouny 40 procent všech přeurčených bojových úkolů. Při leteckých útocích sehrály důležitou úlohu také nejrůznější prostředky pro vedení radioelektronického boje. Ty měly za úkol především zabránit protivníkovi ve využívání elektromagnetického spektra, a tak umlčet jeho integrovaný systém protivzdušné obrany. Letouny EF-111, EA-6 a EC-13 vybavené prostředky pro rušení radiolokátorů zjišťovaly a v elektromagnetickém spektru omezovaly nepřátelské zdroje záření, dočasně je i vyřazovaly. Tím byl umlčen protivníkův systém protivzdušné obrany. To značně zvýšilo schopnosti pronikání a možnosti přežití vlastních útočících letounů mnohonárodnostních sil. Letouny F-4G Wild Weasel, F-16 a letouny F/A-18 USA, vyzbrojené protiradiolokačními raketami AGM-88 HARM vyřazovaly radiolokátory, jakož i protiletadlové palebné jednotky vybavené radiolokátory na kratší nebo delší dobu (protiradiolokační raketa HARM se samonavedením na vysílač může do své paměti zavést stanoviště cíle, což znamená, že se navede na cíl i po vypnutí vysílače).

Letouny pro dalekou výstrahu a velení E-3 AWACS nejenže trvale střežily veškerý vzdušný prostor v oblasti vedení leteckých operací, nýbrž přebíraly také bojové velení nad útočícími letouny v prostoru cíle: Spojenečtí piloti proto byli neustále velmi přesně informováni o stavu svých cílů i o vzdušné situaci v prostoru svého působení. Stíhací letouny F-15, F/A-18, F-14 a Tornado ADV doprovázely úderné skupiny letounů a zajišťovaly je tak přehrazováním proti vzlétnuvším letounům protivníka. Cisternové letouny (KC-10, KC-135, Victor) neustále působily nad prostorem leteckých operací.

Zatímco v prvním období konfliktu byla největší pozornost věnována ničení iráckého letectva, tak v pozdějším období byl hlavní úkol zaměřen na umlčování a ničení iráckých vojenských svazků v jihoiráckém a kuvajském operačním prostoru, dále na ničení tylové infrastruktury. Letouny B-52 soustavně konvenčními pumami ničily irácká pozemní vojska. při plošném bombardování, přitom každý letoun svrhl přibližně 25 tun pum. V průběhu pozemní války měly významnou a důležitou úlohu především bojové vrtulníky (AH-64 Apache, AH-1 Huey Cobra, Lynx, Gazelle), jakož i bitevní letouny (A-10, AV-8B). Při útocích na přední postavení iráckých pozemních vojsk zasazovali Američané mezi jiným skupiny kombinované z bitevních letounů A-10 a bojových vrtulníků AH-64. Letouny a vrtulníky střídaly na všechno, co se pohybovalo.

Zbraňové systémy

Na straně spojenců bylo zasazeno veškeré použitelné spektrum zbraňových systémů, od normálních pum padajících volným pádem až po nejmodernější a nejnovější řízené zbraně.

Poprvé byly v podmínkách války použity křídlaté rakety. Konvenčními bojovými hlavicemi vybavené křídlaté rakety BGM-109C/D Tomahawk byly vypouštěny z válečných lodí v Perském zálivu, Rudém moři proti vybraným, silně odolným bodovým cílům. Přitom většinou šlo o cíle, které musely být zasaženy přesně, nebo jež byly silně bráněny proti leteckým útokům, jako např. jaderné a chemické továrny, spojovací zařízení a místa velení. Američané během této války odpálili přes 300 raket Tomahawk. Poprvé za válečných podmínek byly nepřátelské pozemní protizemní řízené rakety úspěšně sestřelovány protiletadlovým raketovým systémem (Patriot). Tento systém byl původně vyvinut jako protiletadlový raketový systém. Díky soustavnému dalšímu vývoji je raketa Patriot v současnosti schopna ničit balistické a řízené rakety.

Pomocí raket vzduch-země řízenými radiolokátorem, lezirem nebo infračerveným zářením se dařilo ničit a umlčovat příslušné cíle s vysokou přesností. Ztráty byly ve srovnání s dřívějšími ozbrojenými střetnutími nejen mezi útočícími letouny, nýbrž také mezi civilním obyvatelstvem podivuhodně nízké.

Jako nejúčinnější zbraň k ničení odolných zařízení (úkryty letounů a podzemní objekty) se projeví např. lezirem řízené pumy GBU-27, GBU-24 a BLU-109. Munice proti odolným cílům BLU-109 dokázala prorazit až 4 m silný beton. Klouzavé nebo řízené pumy se od konvenčních pum liší tím, že jsou vybaveny samonaváděcí hlavicí a kormidly. Klouzavé pumy řízené televizními kamerami nebo tepelnými přístroji byly rovněž úspěšné proti bodovým cílům, jako např. mostům. Ve srovnání s řízenými, resp. klouzavými pumami se řízené letecké protizemní rakety vyznačují větším dosahem, jakož i vyšší rychlostí. Kromě toho mají výhodu, že mohou být vypouštěny mimo dosah systémů bránících objekt. Nejčastěji byly používány rakety AGM-65 Mawerick, denně bylo vypouštěno přibližně 100 kusů. Vedle televizního, lezrového a tepelného řízení byly k mání i protipancéřové bojové hlavice s kumulativní náplní, dále bojové hlavice pro ničení pevnůstek. Protože zbraně řízené televizí mohly být používány jen za denního světla, využívalo se především raket Mawerick řízených pomocí infračerveného záření.

Rovněž se rozsáhle používalo kazetových pum BL 755, Beluga, Rockeye. Ty obsahují větší počet malých pum nebo min, které jsou vymršťovány odstředivou silou rotující pumy nebo pneumaticky. Vzniklým rozptylem je zasažen cíl o rozměrech přibližně fotbalového hřiště. Anglické letectvo na počátku války zasadilo svůj letoun Tornado GR.1 proti iráckým letištím se zbraní JP233 k ničení vzletových a přistávacích drah. Bojový kontejner JP233 obsahuje malé pumy pro ničení vzletových a přistávacích drah, jakož i malé rušivé miny, které mají bránit v opravářských pracích. Ztráty Angličanů, které byly ve srovnání s ostatními spojenci vysoké, byly způsobeny tím, že kontejnery JP233 musely být odhazovány za letu v malé výšce, a tím byly útočící letouny vystaveny palbě nepřátelských protiletadlových kanónů (23 mm) a protiletadlových raket s infračerveným řízením. Anglické letectvo v pozdějším období zčásti přešlo k jiným zbraňovým systémům (100librová puma), které mohly být shazovány již z větších výšek, mimo dosah iráckých kanónů. Zde se nepříznivě projevoval nedostatek vysoce přesných zbraňových systémů pro ničení vzletových a přistávacích drah, které by mohly být vrhány při větších výškách letu. Spojené státy americké sice takové systémy vyvinuly, avšak zakoupeny být nemohly z důvodu snížení rozpočtu. Letouny, které uskutěčňovaly nálety s konvenčními pumami, byly vybaveny bombardovacím počítačem, jenž plynule vypočítával bod dopadu pum a zobrazoval ho na stínítku. U tohoto počítače byla úchylna od cíle u neřízených systémů v rozmezí 10 až 12 m (ve vietnamské válce 50 až 60 m). Díky rozsáhlému používání systémů pro noční vidění, jakož i systémů pro leteckou navigaci

a zjišťování cílů jako LANTIRN (malovýškový noční infračervený systém pro navigaci a zjišťování cílů) nebo PAVE TACK mohly být i v noci nebo za nepříznivého počasí plněny obtížné bojové úkoly. Špatné počasí, které převládalo především v prvním týdnu, nemělo proto žádný podstatný vliv na bojové použití letounů F-117, F-15E a F-111. Naproti tomu letouny vyzbrojené konvenčními systémy (A-7, A-10, F-16A) musely bojové lety omezit. Noční bojové lety byly nutné hlavně proti objektům dobře bráněným protiletadlovou palbou, protože možnosti iráckých protiletadlových kamiónů s optickými zaměřovači proti útočícím letounům byly za tmy omezeny. Piloti bojových vrtulníků AH-64 měli přilbové zaměřovače, použitelné ve dne i v noci, které bylo možné používat také k udávání cílů. Letouny F-15E, vyzbrojené malovýškovými nočními infračervenými systémy pro navigaci a zjišťování cílů LANTIRN (AH/AAQ -13) a gondolami pro udávání cílů (AN/AAQ -14) ničily odpalovací zařízení mobilních pozemních i protizemních raket typu SCUD zjištěná družicemi, průzkumnými letouny jako E-8A Joint Stars nebo jinými průzkumnými prostředky. Rakety SCUD byly vypouštěny hlavně v noci a odpalovací zařízení po vypuštění raket odjíždělo do svých krytých postavení. Nejmodernější mikroelektronika dnes umožňuje, že zbraňové systémy mohou být zasazovány nezávisle na počasí a denní době. K vytvoření obrazu o situaci podstatně přispívají i družice, které poskytovaly v reálném čase informace nejvyššímu velení i nižším velitelům taktického stupně. Družice však neplnily jen strategické průzkumné úkoly, nýbrž poskytovaly letounům přesná navigační data a souřadnice cílů. Kombinace světového navigačního družicového systému (GPS) s ležrovým gyroskopickým inerciálním navigačním systémem umožňovala pilotovi např. tak přesné navedení, že nitkový kříž na čelním displeji při zahájení útoku mířil přesně na cíl.

Zbraňové systémy, které se dosud nacházely ve zkouškách, byly v krátké době přesunuty do Perského zálivu, aby mohly být vyzkoušeny za válečných podmínek. Dva prototypy E-8A Joint Stars (pozorovací radiolokační systém pro udávání cílů), které procházely zkušebními programem v Evropě, byly přemístěny do Saúdské Arábie, aby bylo možné pozemní boje koordinovat stejně optimálně jako ve vzduchu. Letoun E-8A je systém pro průzkum a řízení bojových prostředků schopný působit za každého počasí, který pozoruje pohyby nepřátelských pozemních vojsk a řídí vlastní pozemní vojska. Námořnictvo Spojených států amerických poprvé použilo nejnovější rakety SLAM pro úder vedený na cíle na souši. Bojový letoun A-6E z americké letadlové lodi Kennedy vypustil dvě rakety SLAM na elektrárnu. Prvá raketa prorazila v budově díru, druhá jí proletěla dovnitř objektu a zničila ho. Do rakety SLAM jsou ještě na zemi zavedeny informace o cíli. Přesná navigační data získává raketa prostřednictvím světového navigačního družicového systému. Po vypuštění rakety je navázáno spojení pro přenos dat s letounem, který se v této chvíli již vrací na svou základnu. Na stínítku vidí pilot obraz cíle přenášený videokamerou rakety SLAM. Nyní může z bezpečné vzdálenosti raketu SLAM přesně (jeden metr) řídit na cíl anebo z několika cílů zvolit nejvhodnější objekt. Moderní technologie je u systémů pro průzkum a velení základem úspěchu. Působivá je přitom schopnost prakticky bez časového zpoždění přenášet zprávy z bojiště do míst velení po celém světě, zčásti dokonce přímo ovlivňovat probíhající vojenské operace, a to na jedné straně. Na druhé straně se spojeneckým silám podařilo vytvořit informační celek nových rozměrů. Byla integrována data ze systémů velení různých druhů ozbrojených sil a různých států: AWACS, Joint Star letectva USA, Hawkeye námořnictva USA, Nimrod britského letectva, AWACS Saúdské Arábie, francouzský Transall Gabriel atd. Také veškeré bojové plánování a bojové rozkazy (denní bojový rozkaz měl 180 stran) bylo možné v tomto rozsahu zpracovat pouze moderní výpočetní technikou.

Radioelektronickým bojem byli Iráčané překvapeni, jejich informační a velitelské sítě byly umlčeny. Přes vysokou informační možnost iráckých radiolokačních systémů se nepodařilo zabezpečit nezbytný přehled o vzdušném prostoru a včasnou výstrahu i velení. Použití irácké protivzdušné obrany se proto omezovalo jen na bodové a chybné používání pozemních protiletadlových prostředků. Používání protiletadlových kanónů bylo z větší části nekoordinováno.

nované, mnohé protiletadlové řízené rakety byly zřejmě vypouštěny bez navádění. Spojenecké letectvo mělo ve vzdušném boji malé ztráty, naproti tomu byly irácké letouny, které se přiblížily ke spojeneckým svazům, buď sestřeleny nebo zahnány. Proto ztráty činily přibližně 50 spojeneckých bojových letounů v důsledku nehod a nepřátelské protiletadlové palby, především 23mm kanónů a řízených raket s infračerveným samonavedením. Výše ztrát je ve srovnání s dřívějšími válečnými střetnutími (Vietnam, Yom Kippur, Falklandské ostrovy) velmi nízká. Spojené národnostní ozbrojené síly svým vedením letecké války získaly absolutní nadvládu ve vzduchu nad celým prostorem bojových operací. Přitom se však spojencům nepodařilo zničit veškerý potenciál iráckého letectva. Důvody byly tyto:

- velký počet možných cílů, irácké letectvo mělo na počátku války přibližně 65 dobře vybudovaných letišť, dalších 20 mohlo být nouzově využito bojovými letouny, plošná rozloha těchto letišť ve většině případů přesahuje vše, co je známo v Evropě,

- výtečná maskovací a klamná opatření na irácké straně, znázorňování pumových trychtýřů na vzletových a přistávacích drahách, schopnost uskutečňovat rychle opravy, jakož i nesčetná klamná postavení nutily spojence k tomu, aby svoje útoky soustavně opakovali,

- výjimečně dobrý ochranný účinek podzemních objektů a úkrytů letounů, které byly rozděleny na velkých plochách letišť,

- vyhnutí se letecké válce útokem více než sta většinou moderních bojových letounů do Iránu, jakož i rozptýlení mimo letiště.

Ve druhém období války vedly spojenecké letecké síly hromadný útok na irácká vojska v celém prostoru Kuvajtu a tím teprve umožnily pozemní ofenzívu v plánovaném smyslu. V důsledku spojenecké letecké převahy nemohly již irácké pozemní ani námořní síly uskutečňovat žádné významné přesuny svých vojsk. Kontrola výsledků útoků na pozemní cíle se však projevila jako velmi obtížná. Mnohé objekty, hlášené jako zničené, byly po několika dnech zase v provozu. Zařízení, jako např. úkryty letounů nebo muniční sklady, které byly ničeny s velkým úsilím, byly zřejmě již před válkou vyprázdněny. Technologicky vysoce vyspělé zbraně přesvědčivě prokázaly svou převahu. Obavy projevované v předvečer války, že vysoce přesné zbraňové systémy nebudou za bojových podmínek spolehlivě fungovat, se nepotvrdily. Vyspělá technologie byla klíčem k tomu, aby byly co nejvíce omezeny ztráty především u spojeneckých pozemních vojsk. Mezi počtem ztrát a finančními prostředky, které byly vydány před válkou ke zlepšení výkonnosti a kvality techniky, je přímá souvislost. Rovněž se nesmí zapomínat, že výcvik a motivace vojáků byly důležitými činiteli pro úspěch operace Pouštní bouře. To platí v kladném smyslu pro ozbrojené síly koalice, ale také v záporném pro většinu iráckých ozbrojených sil.

Spojenci důsledně a nepřetržitě sledovali dvojí strategii, totiž vytvořit pokud možno příznivé předpoklady pro pozemní operace, jakož i dlouhodobě oslabit irácký vojenský potenciál, byla úspěšná.

Význam letectva

Válka u Perského zálivu zřetelně ukázala, jaký význam má letectvo v celkovém souhrnu vedení války. Převaha, resp. nadvláda ve vzduchu na počátku války rozhodujícím způsobem určovala další průběh válečných akcí. Jednoznačně se ukázalo, že kdo chce ovládnout bojiště, musí nejdříve ovládnout vzdušný prostor. Všechná pravda, že leteckou válkou nelze vyhrát žádnou válku, protože letectvo nemůže obsadit žádný prostor a letadlu na obloze se nikdo nemůže vzdát, potvrzuje svou platnost. Avšak bezpochyby rozhodující úspěch spojeneckého vedení letecké války vedl ke zhroucení Husajnových ozbrojených sil. V necelých čtyřech dnech dobyli spojenci naprostého vítězství, a to s neuvěřitelně nízkými vlastními ztrátami. Nejdříve byla irácká armáda v nikdy nebývalém rozsahu po pět týdnů vystavena

letecké ofenzívě (spojenecká strana uskutečnila přes 110 000 bojových letů), která si vzala na mušku nejdříve systémy pro velení, řízení, spojení, průzkum, přísun, infrastruktury, potom frontová vojska, a to po celých čtyřadvacet hodin. Saddám T. Husajna svým defenzivním pojetím letecké války chtěl nechat leteckou válku přejít, aby se potom mohl tím více soustředit na pozemní boj. Tím úplně pustil z rukou velení, průzkum, protiletadlovou obranu, jakož i volnost jednání na zemi. Naprostá nadvláda spojenců ve vzduchu znemožnila irácký vzdušný průzkum v prostoru bojových operací. To umožnilo, že rozsáhlý úder spojeneckých pozemních vojsk hluboko na irácké území k obklíčení iráckých ozbrojených sil probíhal bez pozorování iráčanů a vedl k neočekávaně rychlému úspěchu.

INFORMACE JAKO ZBOŽÍ A ZBRAŇ

Ještě nikdy nezaměřily elektronické sdělovací prostředky tak mnoho antén na jediné místo, jako tomu bylo v hodinách mezi uplynutím ultimáta Organizace spojených národů a zahájením vojenské operace Pouštní bouře v polovině ledna minulého roku. Jestliže byla až dosud vietnamská válka považována za souhrn konfliktu sdělovacích prostředků, je dnes jasné, že vojenské střetnutí v oblasti Perského zálivu již jen v důsledku zapojení obrazovaného sdělovacího prostředku, tj. televize, do okamžitého informování zahájil období nového komunikačního rozměru. Autor článku Ulrich Bolmann na příkladu války v oblasti Perského zálivu uvádí některé charakteristiky úlohy a významu televize jako sdělovacího prostředku, které by mohly ovlivnit také švýcarské myšlení.

Běžná, v uplynulých týdnech mnohokrát opakovaná teorie praví, že prý Spojené státy americké prohrály válku ve Vietnamu kvůli sdělovacím prostředkům, zejména televizi. Televizní vysílání bez cenzury přeneslo ukrutnosti válek do amerických obývacích pokojů, nacež účast Spojených států amerických v této válce stále více ztrácela svou politickou i morální oporu. Od té doby patří, jak tomu bylo na Grenadě, na Falklandských ostrovech, v Panamě, nyní v Perském zálivu, spoutání sdělovacích prostředků pomocí cenzury k malé násobilce politicko-vojenského vedení v mimořádných situacích. Rychle se dostavivší výsledek leží jako na dlaní: zde manipulovaní politikové a generálové, tam novináři, kteří nejsou zavázáni ničemu jinému, než čisté pravdě a podávání objektivních zpráv.

Tento výsledek však mezitím ve světle války v Perském zálivu věc nevyřeší. Může být sice podnětem k přemoralizovaným diskusím o zlepšování světa, avšak málo přispěje k porozumění skutečностям.

Dnes je technicky možné každou událost obrazem a zvukem bez časového zpoždění z každého místa na Zemi přenést do místa jiného. Jakmile má událost jistou celosvětovou důležitost, jsou zpravidla dány komerční podklady, takže se této technické možnosti využije. Celosvětovost není sama o sobě ničím novým: radiopřijímač nám již po desetiletí umožňuje okamžitě sledovat vše důležité z celého světa. Televize zároveň i obraz.

Informace se tím na jedné straně stala zbožím, jež působí podle zákonů nabídky a poptávky, na druhé straně současně slouží jako zobrazovací prostředek. Když prezident Bush shromáždí zástupce zemí, které se vojensky angažují v oblasti Perského zálivu, v růžové zahradě Bílého domu, aby byl pořízen skupinový snímek, pak nejde jen o oznámení bytí spojenectví. Stejně důležitá je také forma. Něco podobného platí také pro oznámení pozemní ofenzívy. Skutečnost samotná je, protože je prakticky již známa, v takových případech přímo vedlejší: důležité je, kdo a jak zprávu oznámí. Neboť adresátem není jen světová veřejnost, nýbrž i velitelské ústředí v Bagdádu, sídla spojeneckých vlád nebo příslušníci vlastních ozbrojených sil. Postavení novinářů ustupuje do pozadí.

Televizní vysílání CNN jako první stanice rozpoznal atraktivitu této informace z prvního zdroje a důsledně toho využil: jsme na místě, necháme v první řadě mluvit události a ovšem, že novináře pověříme, aby vsunuli přídatné informace, které přímo nevyplývají z obrazu

a zvuku. Záměr přišel zkrátka: televizní kanál, který podle klasického způsobu prostě zhuštěně přečetl prohlášení George Bushe a nanejvýše zařadil nepohyblivý obraz nebo krátkou větu, a potom chtěl podat dlouhý vlastní komentář, vzdálil publikum od primárního zdroje informací, překryl událost filtrem vlastní výroby a ztrácel podíl různých vloček (reklam). Které poznatky je možné odvodit z tohoto směru vývoje k informaci z prvotního zdroje?

● Informace z prvotního zdroje nutí především ve výjimečných situacích, aby se aktéři neustále ospravedlňovali. Rozsah je v nejširší míře určován zájmem publika. Nedostatků v činnosti velení, v chápání velitelské odpovědnosti na správném místě anebo ve výmluvnosti jsou nemilosrdně odhalovány, stejně jako rozdíly v kultuře a způsobu jednání.

Poučný příklad, jak může taková zpravodajská televize odhalovat kulturní rozdíly, poskytl projev jordánského krále k lidu po zahájení letecké války. Kdo sledoval přenos s původním zvukem a titulky, poučil se o arabské mentalitě lépe než deseti rozhovory ve studiu.

● Tržní a všeobecná televize je zásadně neutrální, pracuje bez ideologických klapků na očích. Rozhodující je zájem publika, resp. hodnota zpráv.

Označovat televizní vysílač CNN jako vládě příznivě nakloněný je nesmysl. Není žádných pochyb o tom, že by byl tento vysílač vysílal se stejnou profesionalitou veškeré drastické scény o civilních obětech způsobených spojeneckým bombardováním, kdyby je měl a dostal k tomu od Iráčanů povolení. A to jen kvůli oprávněnému předpokladu, že by to konkurenční vysílač stejně udělal a vysílač CNN by ztratil úlohu vedoucího dodavatele informací. Běžné sdělovací prostředky mají naproti tomu spíše sklon k posuzování zpráv podle předem stanovených anebo vlastních oportunistických i morálních úvah. Táže se: je to správné nechat vysílat po dobu půl hodiny vysílání Husajna? Je to správné ukazovat hrdé piloty navracející se z bojového letu? Komerční vysílače se na to neptají, říkají: jestliže scéna vyvolá nesprávný dojem, vina padne na původce a nikoli na sdělovací prostředek.

● Tržní a všeobecná televize zmenšuje možnosti cenzury založené na překrucování skutečností.

Husajn se o tom drasticky přesvědčil. Věřil, že může virtuózně hrát "na klavíru amerických televizních sítí", a proto vytvořil soustavu lží, která byla bez jakéhokoli komentáře rozpoznána jako taková. Přijetí spojenecké informační politiky zase spočívalo na dodatečně ospravedlněné důvěře, kterou si Američané získali již v předpolí během několikaměsíčních příprav války. Pochopitelně utajovaný taktický postup na bojišti souhlasil se zveřejněnými strategicko-operačními směrnicemi a přijatými etickými zásadami. Žádná prohlášení vrchního velitelství v Rijádu se dodatečně neprojevovala jako nesprávná. Schwarzkopfovi nevypadl žádný drahokam z pomyslné koruny, když musel přiznat, že nemá žádné vysvětlení pro velký počet civilních obětí v pevnostní stavbě v Bagdádu, která byla bombardována americkými letouny.

● Informace z prvotního zdroje působí více než sdělovací prostředek, který sdělování informace institucionálně překrývá vlastním komentářem a obrazem světa, nebo chce ovlivňovat průběh událostí. V protikladu k nezpracovanému přenášení informací to brání pracovníkovi sdělovacího prostředku při optimálním zacházení s informacemi - a sice podle zájmové situace ve smyslu ohleduplnosti, nebo ve smyslu boje proti sdělovacímu prostředku.

K tomu odbočení ze Švýcarska: Proč není nikdy celostátní konference sdělovacích prostředků vysílána přímým přenosem nebo se zpožděním? Bojí se členové vlády, kteří nesedí pevně v sedle? Nebo se chce televize vyhnout naivním otázkám?

Projevily se nesrovnalosti při utváření politického téžistě? Profesionálně nepřipustné osobní vztahy, či špatná vládní politika? Skutečností je rituál vysílání zpráv, který tomu, kdo se dívá na televizní denní přehled, jen tak tak krátkou větou v původním zvuku umožní zjistit, v jaké řeči příslušná spolková rada mluvila. Zbytek jsou zprávy nepřímé. Namísto toho později následuje kulatý stůl na téma odtrženost politiky od občana nebo takový, či onaký umělý portrét spolkové rady. Proč neukazovat magistráty v přímém přenosu při výkonu jejich vlastního řemesla?

● Rozhlas jako dřívější nositel okamžité informace se stává více náhradním sdělovacím prostředkem, když není možný televizní příjem.

● Tržně hospodářská zpravodajská televize je silnou zbraní, která může postavit svět vybudovaný na demokratických principech v oblasti sdělovacích prostředků proti dezinformaci. Je tak nepodplatitelná, že se pro samotné činitele, kteří zpravidla mají vlastními aparáty pro získávání zpráv, může stát hlavním zdrojem informací.

Abych se vrátil k teorii viny uvedené na začátku: je proto nesprávné odvozovat výsledek vietnamské války od toho, že nebyla cenzura a výsledek války v Perském zálivu od toho, že cenzura byla. V obou případech americké sdělovací prostředky věrně podávaly zprávy, v jednom případě o narůstajícím zneklidnění uvnitř amerických vládních kruhů, pokud jde o cíl, smysl a účel vojenských akcí, jež našlo svůj zřetelný výraz ve sdělovacích prostředcích. Ve druhém o soustavné politicko-vojenské akci vedené úspěšně od A až po Z, která stejně spolehlivě vytlačila stranou profesionální kritiky Ameriky.

Jinak: ve vietnamské válce by žádná sebevíce tuhá cenzura nezměnila výsledek v opak. Ve válce v Perském zálivu se cenzura na straně spojenců omezovala v podstatě na zajištění vojenských operací (osy přesunů, síly vojsk, soustavy cílů, výsledky průzkumu, účinky zbraní, apod.). Cenzura ve smyslu dezinformace a strategické manipulace byla vyhrazena pro Irák. Z toho vyplývající pohroma v této zemi by vlastně měla dostatečně ukazovat, kam vede používání tohoto prostředku.

Poznámky ke spojeneckému vedení pozemní války

Účinky těžkých spojeneckých bombardovacích útoků proti iráckým polním opevněním a mechanizovaným vojskům bude sotva možné někdy vyjádřit číselně. Jak se ukázalo, neměly materiální ztráty dosažené u protivníka podstatný význam. Mnohem důležitější a rozhodující pro rychlý úspěch spojenců bylo oslabení irácké bojové morálky, způsobené dlouho působícími intenzívními účinky palby a stále více se zhoršující zásobovací situací. Došlo k tomu, že na počátku pozemní války u většiny iráckých vojsk odpor již vůbec nebyl.

K ženižné technickým přípravám

Irácké vojenské síly během více než pětíměsíčního přípravného období zřídily podél hranice se Saúdskou Arábií a v Kuvajtu samotném silné překážky a zátarasy:

- pískové valy, které nemohly tanky překonávat,
- protitankové příkopy naplněné naftou,
- rozsáhlá minová pole atd.

Podle informací irácká armáda v Kuvajtu a jeho okolí položila vcelku přibližně jeden milión min.

Po dosažení nadvlády ve vzduchu a po vyřazení protivníkových palebných prostředků bylo spojení před oficiálním zahájením pozemního útoku započato ženižné technickými přípravami:

- vypálení naftových příkopů pomocí napalmových pum,
- velkoplošné odminování pomocí aerosolových pum,
- proražení průchodů v různých zátarasech pomocí obrněných buldozerů atd.

Jako velmi výkonný prostředek při velkoplošném odstraňování nepřátelských minových polí se osvědčily aerosolové pumy BLU-82 o hmotnosti 6,8 tuny. Protože byla udržovaná nadvláda ve vzduchu, mohly být tyto velmi těžké pumy přepravovány dopravními letouny C-130 Hercules, na minová pole shazovány z výšek přibližně 2000 m. Přitom vznikající velmi vysoký tlakový účinek (přibližně 70 kg.cm⁻²) v okruhu přes 600 m přivedl prakticky všechny miny k výbuchu.

Noční odminování se provádělo většinou mechanizovanými odminovacími prostředky. Američané používali odminovací pluh RAMTA a pyrotechnické prostředky. Britské pozemní vojsko používalo vedle odminovacích pluhů především výbušné táhlé odminovací nálože typu Giant Viper. Tento systém může během několika minut odminovat 180 m dlouhý, asi 1,5 m široký průchod. Podle britských údajů bylo při jeho použití v oblasti Perského zálivu dosaženo odminovacího výkonu přibližně 92 %.

Ženíjní odborníci dnes připouštějí, že zatarasovací hodnota iráckých polních opevnění a obranných zařízení byla všeobecně přeceněna. Je ovšem nutné znovu poukázat na optimální spojenecké předpoklady pro přípravu a uskutečnění bojového použití ženíjně technických prostředků, zejména:

- předběžný a obsáhlý průzkum všech minových polí,
- prakticky úplné vyřazení nepřátelských doprovodných zbraní,
- přesná znalost používaných iráckých typů min umožnila cílově zaměřený výcvik minových specialistů a použití vhodných odminovacích prostředků.

Mechanizované útočné síly

Nositelem pozemní operace byly obrněné, nejmodernějšími vrtulníky podporované mechanizované svazky. Současné využívání třetího rozměru a přesná dělostřelecká palba měly rozhodující význam pro rychlý úspěch. Z toho však je možné získat jen podmíněně všeobecně platné zkušenosti, a to proto, že:

- protivník nebyl schopen vést organizované obranný boj,
- terénní podmínky umožňovaly vést tankové útoky na široké fronty s co největším množstvím zasazení zbraní,
- nepřátelské podpůrné prostředky (letecké bojové prostředky, dělostřelectvo, protiletadlové prostředky) nebyly bojeschopné, či jen velmi omezeně.

V boji proti iráckým jednotkám vyzbrojeným tanky T-72 měly moderní západní tanky (M1A1 a Challenger) pokud jde o přesnost zamíření a pravděpodobnost zásahu prvním výstřelem především na větší vzdálenosti (přes 1800 m) velkou převahu. Zvláště výkonná a mohutnější byla bojová vozidla vybavená infračervenými zaměřovači v nočním boji, kdy byly irácké tanky (sovětské a čínské výroby) vybavené ještě infračervenými světlomety bojeschopné pouze na vzdálenosti 800 m.

Protitankové řízení rakety jsou TCW, HOT nebo francouzská Milan byly velmi často s velkým úspěchem používány proti stanovištím nepřátelských zbraní (polní opevnění nebo stanoviště v budovách). Zdá se, že také v této válce byly protitankové zbraně používány více proti takovýmto cílům než proti obrněným vozidlům. Některé z novějších zbraní byly také poprvé zkoušeny za bojových podmínek, jako americká raketa Hellfire (max. dosah 7 km) a francouzská protitanková zbraň Erys.

Dělostřelecká podpora

Díky nejmodernější technice pro průzkum a řízení palby mohlo dělostřelectvo působit na bojišti jako plně pohyblivý podpůrný prvek. Mohlo prakticky "slepě" a převážně stacionárně používané irácké dělostřelectvo udržovat trvale pod palbou a od samého začátku je vyřadit. Samohybné houfnice M-109, jejichž bojová hodnota byla nyní zvýšena, používaly především, zásobníkové střely, pokusně také munici řízenou na konci dráhy letu typu Copperhead. Pozemní vojsko Spojených států mělo v oblasti Perského zálivu také přibližně 120 raketometů MLRS (ráže 227 mm, 12 hlavně). Tyto raketomety používaly převážně rakety s bojovými hlavicemi M-77 naplněnými 644 bombičkami s kumulativní náplní. Pokusně se prý spolu s raketomety používalo několik taktických řízených raket ATACMS (ráže 600 mm). Vedle

bojové hlavice s přibližně 1000 bombičkami s kumulativní náplní jsou pro ně k mání také protitankové miny, jakož i inteligentní submunice (Sadarm nebo TGW). Rakety ATACMS byly vystřelovány na dálku přibližně 100 km a přitom prý dosahovaly přesnosti v cíli (pravděpodobná úchylna) přibližně 50 m.

Týlové zabezpečení

Při rychle vedené pozemní operaci mělo velký význam týlové zabezpečení, především zásobování vojsk municí a pohonnými hmotami. Pro den boje se údajně spotřebovalo přibližně 5000 tun munice (jen u pozemních vojsk) a 555 000 galonů (2 milióny litrů) pohonných hmot. Např. tanky M1A1 musely být pohonnou hmotou doplňovány každých 100 km. Zajímavé je, že týlové zabezpečení bylo uskutečňováno přibližně 2000 muži vzdušných výsadkových jednotek, které s předstihem pomocí vrtulníků zřizovaly zásobovací sklady v hloubce útočného pásma.

Zatím ještě není možné z války v oblasti Perského zálivu formulovat definitivní zkušenosti a poučení (autor psal tuto stať v r. 1991 - pozn. redakce). Dnes se již dostává vyhodnocených podrobných informací jak z oblasti taktické a operační, tak výzbrojně technické, vycházejících od vojsk, která byla zasazena do boje. Již nyní však je nutné varovat před nekritickým přenášením válečných zkušeností a poučení z této války. Příliš rozdílné byly ve srovnání s Evropou zvláštní poměry války (přírodní prostředí, zvláštní protivník spojeneckých ozbrojených sil). Ovšemže je možné po podrobném hodnocení získat závěry pro vlastní zdokonalování a plánování.

-MW-

BUDOUCNOST VOJENSKÝCH ROBOTŮ

Autor Stefan Geisenheyner se v článku zveřejněném v Armádě international č. 6/1989 zamýšlí nad otázkami vývoje a uplatnění vojenských robotů ve vyspělých armádách. Z hlediska početních stavů vojsk je podnětné uplatňování nejmodernějších vojenských výrobních postupů při vedení boje a bojové činnosti, ale i mimo ni. Proto také tento článek byl redakčně zpracován a upraven pro čtenáře Vojenských rozhledů.

Vojenské roboty, které jsou dnes vyvíjeny, v podstatě představují ideálního vojáka. Nikdy se neunaví, dokud vystačí jejich napájení energií, nemají vůbec žádný strach, jejich reakce